

ning om älgens europeiska historia. Avhandlingen om det stora djuret är i många stycken en fascinerande läsning, dock framför allt för den zoologihistoriskt bevandrade. Den är också elegant producerad, med flera väl valda illustrationer, men som följd har priset farit i höjden alldeles för mycket – 295 kronor för bara 162 sidor!

Man kan också fråga sig varför denna obskyra skrift, vars innehåll till stora delar har hämtats från de gamla djurfablernas värld, har översatts framför mer förtjänta verk. Den ger verkligen en dyster interiör från 1500-talszoologins källarvåning.

Den älgjägare som hittar denna bok i sin julkalppspåse blir säkert förvånad över att dess lärde författare som en analogi till älgklövens läkande verkan vid epilepsi, på fullaste allvar hävdar att krokodilbett endast kan botas genom applikation av krokodilfett.

Menabenus hävdar också att en puka gjord av vargskinn, men inte pukor tillverkade av annat material, ofelbart skrämmer en skock får i sken. Ännu märkligare skriver den lärde, är att alla pukor gjorda av fårskinn spricker sönder då vargskinnspukan slås an! •

Stora forskningsresurser till stenåldersman

Konrad Spindler. **Mannen i isen**. 376 sidor. Stockholm: Universitetsforlaget, 1996. Pris ca 310 kr. ISBN 91-88584-12-7.

Recensent: professor Karl-Erik Fichtelius, Härnösand.

Den 19 september 1991 gör paret Erika och Helmut Simon från Nürnberg ett sensationellt fynd under sin klättersemester i Alperna. De finner ett lik infruset i isen på över 3 000 meters höjd nära gränsen mellan Nord- och Sydtirolen. Polisen kopplas in på vanligt sätt, men efter några dagar börjar man förstå att det kan röra sig om ett sensationellt fynd från sen stenålder. Dr Konrad Spindler, ansvarig för institutionen för förhistoria och tidig historia vid universitetet i Innsbruck, var den som först förstod att det kunde vara så. Han är också den som varit ledande vid forskningen kring Ismannen, och den som skrivit denna i

många stycken fascinerande bok om denna forskning.

Multidisciplinärt kunskapsstoff

Huvuddelen av boken utgör en utmärkt kunskapskälla för den som vill lära sig om förhållandena i det aktuella området under den yngre stenåldern. Ismannens utrustning, hans klädsel och undersökningen av mumien beskrivs livfullt och i detalj, och läsaren imponeras av hur mycket kvalificerad forskning som bedrivs på detta multidisciplinära område. I ett sammanfattande kapitel beskrivs Ismannen och hans värld.

Forskningen självändamål?

Här och var under läsningen undrar jag hur det kommer sig att vi i dagens läge har råd att prioritera sådan forskning på det sätt vi uppenbarligen gör. När Konrad Spindler med ett konkret exempel vill visa att den forskning som bedrivs i samband med undersökningen av Ismannen inte är ett självändamål utan till stor nytta för mänskligheten – då hänger jag inte riktigt med: Den stereolitografiska metoden användes första gången för att göra en tredimensionell rekonstruktion av Ismannens kranium, och kunde sedan användas vid en komplicerad operation av median ansiktsspalt på en liten libysk flicka. Vad menar författaren med »sjelvändamål»?

All kunskap om människans tidiga historia är naturligtvis av största intresse för synen på oss själva i vår egen tid, och den aktuella tiden då jordbruk och boskapskötsel spreds över jorden är härvid särskilt viktig.

Detta hindrar inte att det finns för människan ännu viktigare utvecklingssteg att ställa frågor kring.

I vår tid, då 25 procent av studenterna i vissa i-länder tror att människan skapats separat till Guds avbild (någon gång på hösten år 4004 före Kristus, några hundra år före Ismannen), ser jag kunskap om människans förhistoria som oerhört betydelsefull – kanske avgörande för mänsklighetens framtid.

Spindler behöver inte ta till sekundära medicinska framsteg för att rättfärdiga sin forskning.

Sensationellt fynd

Det finns flera förklaringar till att forskningen kring Ismannen fått så mycket uppmärksamhet och stora forskningsresurser. Fyndet av Ismannen var sensationellt på många sätt, även för forskarna. Följande förutsättningar måste vara uppfyllda för ett fynd liknande Ismannen:

Någon förolyckas. Han eller hon har sina kläder och sin utrustning på sig. Vederbörande kan inte bärgas av sina anhöriga, upptäcks inte av asätare och drabbas inte av förmultning. Han eller hon mumifieras tillsammans med sina ägodelar och upptäcks flera hundra eller flera tusen år efter sin död. Han eller hon överlämnas omedelbart till forskarna.

Saknas ett enda led i denna kedja, så förlorar fyndet en stor del av sitt värde för vetenskapen. Ismannen hade allt.

Glaciologer har konstaterat: Det var bara fem eller sex dagar under de senaste 5000 åren som Ismannen varit möjlig att upptäcka.

Men ändå, var Ismannen värd det oerhörda massmedieuppbåd som författaren beskriver i bokens förra kapitel? Jag måste erkänna att jag snabbbläste detta avsnitt i boken, liksom det sista, som handlar om de något mer långsiktiga reaktionerna på fyndet, även de lite pinsamma. Historien påminner lite om uppståndelsen kring de instängda valarna i Arktis som räddades efter gemensamma ansträngningar av amerikanska och ryska flottan medan det kalla kriget ännu pågick – samtidigt som valarnas artfränder jagades av andra i grannskapet.

Nationella intressen kom-

mer ibland på ett överraskande sätt att styra forskningsansträngningar. I bokens sista kapitel redogörs för bråket som uppstod gällande Ismannens »nationalitet» – var han italiennare eller österrikare? Inom antropologin finns flera exempel på hur nationaliteten kommit in i bilden. Det var svårt för asiater att erkänna att man i Afrika hittade äldre fossil efter för-människor. I Etiopien har man gjort största möjliga nummer av Lucy. I England satsade man på Piltdown-skallen, som visade sig vara ett fuskverk, ännu delvis uppklarat.

Ismannen ville tyskar, italiennare och österrikare alla göra till sin.

Intressant om förhistoriskt liv

Den som är intresserad av människornas liv i Europa kring yngre stenåldern och forskningen kring detta har en utomordentligt välskriven och informationsrik bok att tillgå. Boken är dessutom mycket initierat översatt av Torstein Sjøvold, professor i historisk arkeologi vid Stockholms universitet, som själv deltagit och deltar i Ismanprojektet. Att Sjøvold är norрман gör inte översättningen till svenska mindre intressant. •

Vad kostar boken?

Det händer att den uppgift om bokpriset som Läkartidningen uppger i recensioner inte stämmer med det pris bokhandeln begär.

Vi har successivt övergått till att ange priset i utgivarlandets valuta, eftersom många faktorer gör att ett omräknat pris lätt blir missvisande. Valutakursen kan variera, bokhandelsns omkostnader likaså.

Vi vill ge våra läsare råd att kontrollera priset med bokhandeln innan boken beställs. Det händer att kostnaden för en bok blir upp till dubbelt så stor som en direkt omräkning efter valutakursen antyder.